

Høring av forslag til ny forskrift om lagring og bruk av gjødsel mv.

Gjødselbruk-forskriften

Dokumentet bygger på et samarbeid mellom landbrukskontorene på Gjøvik, Hadeland, Østre og Vestre Toten og Søndre og Nordre Land

Innhold

Kapittel 1 Oppsummering av høring	1
Kapittel 4 Krav til plassering, oppsamling, lagring og spredetidspunkt	4
Kapittel 5 Krav til spredeareal, -mengde og -metode	6
Kapittel 6 Særskilte gjødselslag og arealtyper	10
Kapittel 7 Krav til gjødslingsplan og journal med dokumentasjon	11
I forskriftsforslaget henviser vi til kapittel 6. Krav til plan og dokumentasjon.....	11
Kapittel 11 Økonomiske og administrative konsekvenser	15

Kapittel 1 Oppsummering av høring

Betydninger for bonden

De endringene som vil medføre endring i praksis, vil nok de fleste bønder klare å tilpasse seg.

1. Gradvis nedtrapping og at Rogaland som helhet skal være «unntatt», er vanskeligere å argumentere for. Med dagens digitalisering og dokumentasjon, burde enhver bonde med stort avlingsnivå kunne få mulighet for å gjødsle tilpasset sine jorder og sin produksjon, uten å måtte søke om dispensasjon hvert år bare fordi han (bonden) ikke bor i Rogaland.
2. Økonomi blir påvirket:
 - a. både som følge av innleie av jordprøvetakere, oftere uttak av jordprøver (særlig ved bruk av slam), føre jordprøveresultater i eget register, lage gjødslingsplaner og lage journal etter bruk av gjødsel
 - b. bygge mer lagerrom for organisk gjødselfare (og slam)
 - c. leie mer arealer for å tilpasse seg ny forskrift, eller
 - d. produsere færre dyr for å ha mindre husdyrgjødsel

Betydning for forvaltningen

Hvilke forventninger har departementene når de skriver «tilsyn og kontroll», til:

- 1) hva skal inspiseres og kontrolleres
- 2) antall og utførelse og dokumentasjon (% eller antall/årlig)
- 3) kompetanse kontrollør (forurensningslov, folkehelselov, jordlov og matlov)
- 4) tidsforbruk for de ulike komponenter som forventes inspisert/kontrollert (vår – sommer – høst-vinter)
- 5) bygning/overdekning/pumpe/slanger/spredeutstyr/gjødselplan/slam-meldinger/godkjenning av innmarksbeite som spredeareal, brudd på spredning av gjødsel (for nært vassdrag, osv.)

Det er fire lover (med tilhørende forskrifter og reaksjoner ved brudd) som ligger til grunn for gjødselvarereforskriften. Slik denne er skissert her, er vi usikre på om kommunene har «riktig» kompetanse, da det synes som om det burde være jurister som skal håndheve disse lovene, ikke landbruksfaglige ansatte.

Enten bør forskriften justeres slik at det er praktisk mulig å etterleve den for både bonde og forvaltning, eller så må det utbetales et statstilskudd slik at kommunene kan ansette jurister.

Forslag til endring av forskriften – **regelendringene bør reflekteres i gjødselplanens innhold**, og det er her individuelle forskjeller i agronomiske resultater på avlingsnivå bør fanges opp, samt at det er ønskelig med en mal for oppbygging av en gjødselplan som tar opp i seg alle nye krav på en enkel og brukervennlig måte.

De to punktene betydning for bonden og forvaltningen taler for forslaget om å samle gjødselregelverket rundt gjødselplanens innhold i § 26.

Gjødselplanen bør gjøres til et enda bedre individuelt og informativt verktøy, der alle de nye forslagene i regelverket innarbeides. På denne måten kan man bruke planen til å fange opp **regelverket og forskjeller i produksjonene**, (til og med i Rogaland) stramme inn ovenfor dem som ikke klarer å følge planen med kortere jordprøveintervaller, og sette krav til ekstern jordprøvetagning f.eks. En oppsamling av regelverket i gjødselplanverktøyet må gjøres praktisk og enkelt, slik at det er brukervennlig for den som skal bruke det, og slik at kommunen kan evne å kontrollere og følge opp på en arbeidseffektiv måte.

Et forslag til innhold i en brukandes gjødselplan:

Generell del: femårsplan, der tar man for seg tilpasninger til nytt regelverk og overordna ting som investeringer, samarbeid med naboer om gjødselmottak/levering, bioanlegg, slamsøknader, jordprøvetakingsintervall, lagerplasser for gjødsel, silo, talle,

Rapporteringsdel: her legges linker til innrapporteringsbaser **av alle slag**, slik at man har alt på ETT STED, f.eks. jordprøver, gjødselregnskap osv. HVIS NÅ DETTE har noen hensikt, jf. N/K vurdering.

Dyrkingsplan for tre år: Her legges jordprøvene og målene fra generell del og rapporteringsdel til grunn for å lage en dyrkingsplan med balansert gjødsling, basert på egne erfaringer og tilpasninger.

Oppfølging av plan med journal Her kan utførte tiltak og resultater legges inn, bør ha en funksjon som viser om gjødslingen har vært innafor eller utafor regelverket. Skal være lett for kommunen å kontrollere.

Kapittel 2 Bakgrunn og behov for regulering

Bakgrunn for regulering:

Her kunne man vært ærlige på at jordbruket ønskes å ta imot mer av ulike fraksjoner av organisk avfall, samtidig som man ønsker å opprettholde og også skjerpe inn krav til bonden som skal produsere maten på den samme jorda. Det står også at bonden skal ØKE produksjonen (midt på side 9), man må da kunne legge til grunn at næringsbehovet vil øke. Dette vurderes ikke.

Behov for regulering:

«Overforbruk»

Det er ikke bra å påstå at mange foretak bruker mer gjødsel enn de trenger i sin produksjon! Hva bygger denne uttalelsen på? Er det et uttrykk for styresmaktens/ byråkratenes forutinntatthet mot bønder, det er ikke et faktum, det er en mening, et perspektiv eller en oppfatning som ikke bør stå uimotsagt. Ingun svarer at Ja, det står i kap to at mange bønder overgjødsler! - noen har enten ikke forstått prinsippet med "overgjødsling" som et klima- og miljøriktig tiltak for å tilpasse N-tilgang i eksempelvis mathvete, hvor N-mengden deles opp i både to og tre *overgjødslinger*, eller så mener de at bøndene bruker for mye gjødsel i forhold til sin produksjon.

Innkjøp av Fullgjødsel er dyrt, de fleste bønder er dyktige, lager gjødselplaner og gjør så godt de kan innen de rammer lovverket gir dem. At noen Miljøtilskudd ikke er fullt ut benyttet, kommer av manglende kapasitet i forvaltningen, og manglende kommunikasjonsplan for å besørge informasjon om ordningene. I tillegg er den digitale løsningen ulogisk, den er stadig i endring, og det er manglende langsiktighet i miljøtilskuddsordningene, de endres hvert år.

I tillegg var RMP-ordningen i starten av digitaliseringen vanskelig å forstå og bønder ble straffet om de hadde fylt ut feil. Hvis noen hadde tatt seg bryet med å kontakte kommunene for å høre hvorfor ordningen ikke er mer brukt, ville de ha fått et klart bilde av at **dette ikke skyldes at bonden ikke vil tilpasse seg miljø og klimamål.**

«Vannkvalitet»

Dersom man er opptatt av vannmiljø, burde det vært en større andel av enten SMIL eller RMP eller at en andel av tilskudd til drenering kunne vært bevilget til å BYGGE fangdammer. Vi ser at den økende styrken/mengde på nedbør øker overflate-avrenningen, særlig tidlig i sesong. De grasdekte kantsonene klarer ikke stanse alt vannet når det kommer på et ugunstig tidspunkt. En fangdam i den lokale lille bekken kunne fanget jordpartiklene lokalt, forsinket flom noe og hindret mye P ut i våre større vassdrag, Mjøsa og det tilhørende vannområdet.

«Landbruk som forurensere»

Landbruket tok selv initiativ til å peke på hvor det kunne drives mer miljøriktig og i tråd med de forpliktelser Norge har tatt på seg, da må forskriftene tilpasses næringen slik at de kan øke produksjonen, ikke strammes inn på en slik måte at halvparten gir opp. Signifikans på forskning som legges til grunn – kan det være grunn til å kritisere dette grunnlaget, og ikke ta alt for god fisk?

Veldig generelle resultater som ikke speiler bredden og variasjonen i norsk landbruk.

Man må legge til grunn at alle ønsker endring, og at **endring må skje hos den enkelte bonde**, ikke som et statistisk utsnitt av et fylke. Skal endring skje må man ha gode verktøy til å styre endringen.

«Varsel om videre innstramming/bærekraftig bruk av Nitrogen»

Å sette 17 kg N som en «foreløpig» maksimumsgrense som skal justeres videre ned dersom et geografisk område endres, blir umulig å håndtere når avstandene blir så lange mellom der tiltakene skal gjelde og der virkningen er ønsket. Det er videre vist at det er bedring i vannkvalitet etter mer kjennskap/bruk av RMP, man kunne latt det virke et par sesonger ekstra for å se ytterligere virkning. Slangespreder-utstyr er dyrt, og det vil ta tid før «alle» med husdyrgjødsel bruker dette. Ikke alle eiendommer er like godt egnet, heller.

«Tungmetaller»

Dokumentasjon må være differensiert: vanlig husdyrgjødsel som leveres spredd på annen manns fulldyrka jord må tillates som vanlig, uten dokumentasjonskrav om tungmetaller. Offentlige tilbydere av organiske masser med «rest-verdi» som gjødsel, må kunne dokumentere at disse massene er trygge å benytte på arealer der det produseres mat.

Kapittel 3 Hjemmelsgrunnlag, formål og virkeområde; Definisjoner

Fornuftig inndeling!

3.1 Hjemmelsgrunnlag – ingen kommentar

3.2 Formål – videreføres fra den forrige, ingen kommentar

3.3 Virkeområde – Følger under

3.4 Definisjoner - ok

3.3 Virkeområde

Her er det sammenblanding igjen:

Ok at bruk av alle gjødselvarer inkluderes.

Skog unntatt? Hva om man lager pellets? Er det riktig?

Innmarksbeiter må godkjennes – er det riktig?

Alle arealer over 25 dekar som gjødsles – må ha gjødslingsplan?

Hvem skal kontrollere dette?

Journal over bruk for både mottaker, bruker og leverer «**av et visst omfang**» - når er det?

Så nevnes noe som oppfattes å ikke ha med «virkeområde» å gjøre:

Jordprøver hvert 4. år

Kommunen skal føre tilsyn, m.m. har ikke noe med virkeområde å gjøre, men ansvar.

Skal virke fra 01.01.2025 – greit – hvordan skal dette foregå?

Kapittel 4 Krav til plassering, oppsamling, lagring og spredetidspunkt

4.1. Krav til plassering, oppsamling og lagring

4.1.1 Gjeldende regelverk.

Det stilles krav til oppsamling og lagring av definerte typer næringsholdig materiale, og til plassering av anlegg for husdyr og gjødsel (§ 19). Kravene til plassering, oppsamling, lagring og bruk i gjeldende forskrift om organisk gjødsel bærer preg av sammenslåing av flere forskrifter. Ny forskrift foreslår en videreføring av gjeldende krav om plassering, oppsamling og lagring, men med noen tillegg. Krav til oppsamling og lagring deles i flere paragrafer for å tydeliggjøre kravene.

- Kommunens kommentar: At kravene tydeliggjøres er positivt, og at samme krav stilles til husdyrgjødsel inne i driftsbygning og utedrift samt overskudd fra andre næringsholdig væskeoverskudd tas i samme bestemmelser. Det er imidlertid lite endring i bestemmelsene om lagring direkte på bakken (talle) Denne form for lagring er det flest henvendelser om til kommunen, mye ekstra arbeid med befaringer og vurderinger uten at kommunen har et egnet regelverk å bruke. Forslag til nytt regelverk endrer ikke dagens regelverk.

4.2 Krav til utforming av lager

4.2.1 Gjeldende regelverk.

Det foreslås en tidsbegrensning i hvor lenge tørr husdyrgjødsel kan lagres på bakken før den evt. går over til avfall. Det er foreslått 3 år med unntak for hønsegjødsel som kun kan lagres fram til neste vekstsesong. Lagring av rundballer og annet for med begrenset avrenning kan plasseres

direkte på bakken i 3 år. Det forutsettes at det kan sannsynliggjøres at det er en midlertidig løsning.

- Kommunens kommentar: Det legges opp til tidsbegrensninger som i utgangspunktet er bra mht avrenning og forurensning, men skal kommunen kontrollere dette? Og hvordan? Krav til dokumentasjon og sannsynliggjøring av hvor lenge gjødsel, rundballer og for har vært lagret? Brukes plassen år etter år tolker kommunen forslag til forskriften at det må lages permanent oppsamling og et varig lageranlegg. Dette kan påføre gardbrukerne store kostnader da slike anlegg blir store i omfang.

4.3 Spredetidspunkt og lagerkapasitet (§ 14 i forslag til ny forskrift)

4.3.1 Gjeldende regelverk.

Spredetidspunkt og lagerkapasitet. Gjeldende forskrift (§20) stiller krav om at lager for husdyrgjødsel skal ha tilstrekkelig kapasitet slik at gjødsla lagres fram til spredning i den tillatte perioden. Lagerkapasiteten skal dekke minimum 8 mnd produksjon. Gjeldende periode for spredetidspunkt er i perioden 15. Februar til 1. november. Forslag og departementets vurdering av gjeldende spredeperiode innebærer at det spres for mye gjødsel på tidspunkter der planteveksten er for liten til å utnytte næringsstoffene effektivt. Departementet foreslår, etter rapport fra Nibio, å forskriftsfeste spredetidspunkt til perioden 1. mars – 1. september og at ved spredning om høsten (1.9) å stille krav til høsting eller etablering av plantevekst etter siste spredning. Spredning etter tresking forutsetter tresking tidnok til å få gjødslet innen 1. september og ny plantevekst etableres, typisk høstkorn eller fangvekst.

Foretak som ikke kan oppfylle kortere spredefrist vil utløse behov for lagerutvidelse og/eller andre tilpasninger for å overholde regelverket. Typisk er de foretak med mjølkeku, storfe og svinebesetninger. Ved dyrking av korn/åkervekster er det lite anledning til å kjøre ut organisk gjødsel i vekstsesongen og all utkjøring må skje om våren. Det kan utløse behov for økt spredeareal og lagerkapasitet. Tak eller dekke over åpne gjødsellager/-kummer kan gi bedre kapasitetsutnyttelse når regnvann ikke samles i gjødsekkummen.

Departementet foreslår overgangsperiode for de foretak som ikke tilstrekkelig lagerkapasitet, frist for å overholde ny forskrift ut 2027, og kan spre husdyrgjødsel uten nedmolding fram til 1. oktober og med nedmolding fram til 1. november.

- Kommunens kommentar: Forskriftens krav til spredetidspunkt vil for områdene i Innlandet som er høgereliggende, på Hadeland, Gjøvik, Land og Toten medføre at alle foretak med lagerkapasitet 8 måneder i dag må utvide til (12 måneders) lengre lagringskapasitet. Resultat er en stor økonomisk utfordring for foretakene i å utvide lagerkapasiteten.

Et nytt regelverk slik det er foreslått vil i praksis si at høstspredning på åpenåker/ på kornareal ikke blir tillatt. En frist på 1. september tilsier tresking i løpet av august. Med korn som har veksttid på 105 – 110 dager (bygg) vil det si at våronna må være gjennomført i første halvdel av april måned. Gjenvekst vil være en utfordring ved såing i september.

Det er vanlig for korndyrkere å gi bort halm i bytte mot husdyrgjødsel, også for at husdyrbrukere skal ha nok spredeareal. Dersom det ikke kan spres husdyrgjødsel om høsten med nedmolding uten såing og gjenvekst kan interessen fra korndyrkere om å motta husdyrgjødsel bli mindre. Det blir et spørsmål om å motta all husdyrgjødsel om våren med utfordring om tid i våronna, entreprenører har kapasitet til å kjøre og spre alt om våren osv. Kan medføre at husdyrforetak må kjøre gjødsla over lengre avstander og belaste miljø med økt kjøring som resultat.

For å redusere konsekvensene av forslaget om skjerpet spredetidsrom der vekstsesongen er kort og våren kommer sent foreslår departementet at statsforvalteren i deler av landet der vekstsesongen normalt starter etter 1 mai kan forskriftsfeste en forlenget spredefrist om høsten. Forutsatt at vannforekomstene i nedbørsfeltet oppfyller målene i vannforskriften.

- Kommunens kommentar: Statsforvalteren i Innlandet kan forskriftsfeste en forlenget spredefrist om høsten allerede nå, med vilkår om avstand til vann og vannforekomster og

evt krav om utvidet kantsone. Vekstsesongen kommer ikke i gang før 1. mai i de høgereliggende på Hadeland, Gjøvik, Toten og Land.

Kapittel 5 Krav til spredeareal, -mengde og -metode

5.1 Godkjent spredeareal og annet areal som kan gjødsles (§§ 16 og 17 i forslag til ny forskrift)

5.1.1 Gjeldende rett

- Etter gjeldende forskrift § 24 kan husdyrgjødsel bare spres på godkjent spredeareal. Som godkjent spredeareal regnes i praksis fulldyrket jord, overflatedyrket jord og leiejord.
- Innmarksbeite og annet areal kan brukes som spredeareal hvis arealet er godkjent av kommunen. Definisjonen av innmarksbeite presiserer at arealet skal nyttes til beite, være dominert av gras, og være avgrenset med gjerde. Utmarksareal kan ikke godkjennes som spredeareal.
- Foretak kan inngå avtale om spredning på landbrukseiendommer i nærheten (såkalt leie av spredeareal) eller salg av husdyrgjødsel, forutsatt skriftlig avtale av minst fem års varighet. Hvis foretaket i praksis bare nytter deler av arealet, skal det godkjente arealgrunnlaget reduseres tilsvarende.
- De over nevnte kravene er avgrenset til husdyrgjødsel, og gjelder ikke ved bruk av andre gjødselslag.

5.1.2 Kommunens kommentarer av departementenes vurderinger

Departementenes vurdering

- I ny forskrift foreslås det at kravene til hvor man kan spre gjødsel, og hvor mye som kan spres, skal gjelde felles for alle gjødselslag. Det betyr at kravet også omfatter mineralgjødsel og biorest mm, ikke bare husdyrgjødsel som i dagens regelverk. Dette skal gi bedre arealmessig utnyttelse av gjødselen, og bidra til å unngå fosforoverskudd ved at det gjødsles både med f.eks. husdyrgjødsel og fosforholdig mineralgjødsel.
- Det vil ikke være tillatt å spre gjødsel på arealer som ikke beites eller høstes. Etablering og gjødsling av beiter skal være basert på behov for fôr, ikke gjødseloverskudd.
- Systemet om at innmarksbeiter må være godkjent av kommunen etter søknad videreføres. Kravene til hva som skal regnes som innmarksbeite tydeliggjøres gjennom å bruke samme definisjon som AR5-kartet med tilleggskrav om kartbeskrivelse. Kravet om at beitet må være inngjerdet for å godkjennes, fjernes med henvisning til økt bruk av digitale gjerdeløsninger.
- Ny forskrift innebærer at alt innmarksbeite som gjødsles, inkludert der det bare gjødsles med mineralgjødsel, må godkjennes som innmarksbeite og inkluderes i gjødslingsplanen. Dette vil gi økt interesse og behov for å få innmarksbeiter godkjent som spredeareal.
- Det legges opp til en overgangsordning fram til utgangen av 2027, som gjør at innmarksbeiter kan tilføres mineralgjødsel uten at det er godkjent av kommunen, hvis de er gjødslet med mineralgjødsel tidligere. Dette må dokumenteres gjennom gjødslingsplan for 2022 eller 2023.

- Det foreslås krav om at vegetasjonssoner mot vann ikke skal gjødsles, og at dette arealet ikke inngår i beregning av spredningsarealet. På innmarksbeite foreslås at det ikke kan spres gjødsel nærmere vassdrag enn 6 meter.

Kommunens kommentarer

- Det kan være en ulempe at forskriften utvides til å gjelde alle gjødselslag også for spredning på innmarksbeite. Det vurderes å være lite utfordringer med at det spres uhensiktsmessig mye mineralgjødsel på innmarksbeiter; og denne utfordringen vil bli ytterligere redusert når flere vil ha behov for å bruke innmarksbeite til å spre husdyrgjødsel. Det er da lite sannsynlig at mange i tillegg vil ta kostnaden ved å spre mineralgjødsel. Det er viktig at regelverket motiverer til å bruke beiter; noe som mange steder er viktig for å holde vegetasjonen nede.
- Det er positivt at det bare er lov til å gjødsle på arealer som høstes og beites, for å unngå næringsoverskudd.
- Det er positivt at det ikke blir tillatt å spre gjødsel i vegetasjonssoner mot vann, og at det settes en grense for hvor nært vassdrag det er lov å spre gjødsel på innmarksbeiter. Dette er et viktig bidrag til å redusere avrenning fra landbruket, spesielt til vassdrag som ikke tilfredsstiller kravene om god økologisk tilstand.
- Det er positivt at det spesifiseres at natur- og kulturlandskapsverdier skal hensyntas i godkjenning av spredearealer.

Det er viktig at det er åpnet for en overgangsordning for krav til godkjenning av innmarksbeite for bruk av mineralgjødsel; både for kommuneadministrasjonen og det enkelte foretak.

5.2 Krav til at gjødslingen er tilpasset behovet (§ 18 i forslag til ny forskrift)

5.2.1 Gjeldende rett

- Gjeldende forskrift har flere krav som skal sikre god fordeling av gjødsla. Spredearealkravet, jf. § 24, er en maksgrense for hvor mye husdyrgjødsel som er tillatt. I tillegg til maksgrensen for fosfor er det satt maksgrense for tilførsel av nitrogen i definerte områder. Bruk av gjødselvarer på landbruksarealer skal inngå i gjødslingsplan, jf. forskrift om gjødslingsplanlegging.

5.2.2 Kommunens kommentarer av departementenes vurderinger

Departementenes vurdering

- Departementene foreslår en bestemmelse i forskriften om at bruk av gjødselvarer skal tilpasses vekstens behov og jordas næringsstoffinnhold når ikke annet er bestemt.

Kommunens kommentar

- Ingen kommentar.

Det er bra at gjødslingen - også tilførsel av mineralgjødsel - skal tilpasses vekstenes behov og jordas næringsinnhold. Det må komme fram at dette gjelder gjødsling i praksis. Dette må også ha sammenheng med gjødslingsplanen - at den er satt opp etter forskriftskravene og at man faktisk følger planen. Se også pkt. 7.1.2.

Enda et argument for å legge regelverket til § 26, gjødselplanens innhold (og funksjon)

5.3 Grense for tillatt mengde fosfor per dekar eller gjødsling i balanse (§§ 20 og 21 i forslag til ny forskrift)

5.3.1 Gjeldende rett

- I dagens forskrift er det kun maksgrenser for tilførsel av husdyrgjødsel. Det er krav om 4 dekar spredeareal per gjødseldyrenhet (GDE). Én GDE tilsvarer en melkeku, og er beregnet til 14 kg fosfor. Andre dyreslag omregnes til GDE ut fra normtall satt i forskriften.
- Normtallene er mer enn 25 år gamle, og er ikke oppdatert med hvor mye gjødsel dyrene produserer i dag. For flere av dyreslagene, særlig melkeku, avlsgris, slaktekylling og kalkun, har økt ytelse medført økende gjødselproduksjon per individ. Normtallene som står i dagens forskrift er derfor underestimert, og har i praksis åpnet for mer enn 3,5 kg fosfor per dekar. For slaktegris og verpehøns er situasjonen motsatt.
- Foretak kan søke kommunen om å få et lavere krav til spredeareal, hvis de kan dokumentere at de har et underskudd av tilførte næringsstoffer. Motsatt kan kommunen stille krav til større spredeareal i områder med alvorlig forurensing eller fare for alvorlig forurensing.
- EUs nitratdirektiv legger begrensninger på tilførsel av næringsstoffer. I områder som er definert som sårbare, skal tilførselen av husdyrgjødsel begrenses til 17 kg nitrogen per dekar per år. Områder definert som sårbare etter nitratdirektivet omfatter i dag Glommavassdraget, medregnet Lågen og Vorma, Haldenvassdraget og øvrige områder med avrenning til Oslofjorden mellom svenskegrensa og Strømtangen fyr samt til Indre Oslofjord (innenfor Drøbaksterskelen).
- Bruksmengden av avløpsslam og annen gjenvunnet og "avfallsbasert" gjødsel er i dagens forskrift kun regulert ut fra innholdet av tungmetaller. Bruksmengder av andre gjødselslag, som mineralgjødsel, har ikke maksgrenser, men reguleres av forskrift om gjødslingsplanlegging.

5.3.2 Kommunens kommentarer av departementenes vurderinger

Departementenes vurdering

- Dagens forskrift har et hovedfokus på husdyrgjødsel og operer med 25 år gamle normtall. Disse normtallene tar ikke hensyn til dagens gjødselforekomst for hvert dyreslag.

- Bioest har ikke tidligere vært en del av del av forskriften, men tas nå inn som en del av innstrammingen for tap av næringsstoffer.
- Forutsetter at grensesettingen på fosfor er gjort på grunnlag av faglig dokumentasjon og oppdatert forskning, slik at dette ikke gir reduserte avlinger.
- De med husdyr kan ikke spre mer enn maksgrensa for fosfor hvert år, for de uten husdyr gjelder grensen som ett snitt over en fireårsperiode. Dette gir en fleksibilitet for foretakene som må bruke entreprenører.
- Et annet alternativ er balansegjødsling. Her må foretaket kunne dokumentere fosforbalansen inn og ut av drifta.
- Departementene foreslår derfor at foretakene får et valg mellom de to alternativene. Dette alternativet skal evalueres igjen om fire år.
- Skifter arealer driver i løpet av de fire årene, blir historisk fosfortilførelse med som en "heftelse" over til ny driver.

Kommunens kommentar

- En bekymring med den nye forskriften er at dette kan skape mindre fleksibilitet når det kommer til bytte av jordareal mellom bønder, grunnet vekstskifte.
- Enheter som produserer, mottar eller sprer mindre enn 75 kg det enkelte år, omfattes ikke av bestemmelsene om å gjødselplan og -journal. Vi mener at disse bør ha krav om gjødselplan, journal og jordprøver. Disse kan eventuelt få muligheten til å søke om en flerårig gjødslingsplan. Vi mener at de som har mindre enn 5 dekar jordbruksareal, kan bli unntatt fra § 26.
- Det er for utydelige krav for de som har dyr på utegang hele året. Eksempelvis sette krav til antall dyr på beite/arealet, hvor lenge de kan gå på det samme arealet (år eller måneder) hellingsgrad, kantsone til vann og avbøtende tiltak.

5.4 Krav til spredemetode/nedmoldingstid (§ 15 i forslag til ny forskrift)

5.4.1 Gjeldende rett

- Ifølge § 24 nr. 3 i gjeldende forskrift skal husdyrgjødsel spredd på åpen åker moldes ned straks og senest 18 timer etter spredning. Ved spredning av husdyrgjødsel i nærheten av boliger skal det tas rimelig hensyn til luktulempen og ulemper som følge av partikkelspredning.

5.4.2 Kommunens kommentarer av departementenes vurderinger

Departementets vurdering

- Mens det i dag bare er husdyrgjødsel og avløpsslam som møter krav om nedmolding, foreslår departementene at kravet også skal gjelde for annen organisk gjødsel, som for eksempel biorest.
- De foreslår at kravet om nedmolding skal gjelde ved spredning på åpen jord, og ikke åpen åker som det er i dag.

Kommunens kommentar

- Positivt at biorest også får krav om nedmolding.
- Det er fornuftig at det spesifiseres at krav til nedmolding kun gjelder spredning på åpen jord; slik at dette blir praktisk mulig å følge ved innføring av forskrift om nye miljøkrav i jordbruket.
- Bra at nedmoldingstiden opprettholdes, og at det ikke blir satt krav om spredemetoder. En videreføring og eventuell styrking av støtten til miljøvennlige spredemetoder kan være et godt virkemiddel for å øke andelen av dette ytterligere.

5.1 Godkjent spredeareal og annet areal som kan gjødsles

- *. At gjerdekravet er frafalt gir også utfordringer med at det etableres innmarksbeiter i utmark, som kan være arbeidskrevende å følge opp, både med krav til innmarksbeite som markslag, og eventuelt egnethet til spredeareal over tid. Bør også følges opp gjennom gjødselplan som verktøy.*

Kapittel 6 Særskilte gjødselslag og arealtyper

6.1 Bruk av gjødsel med avløpsslam (§§ 22 og 23 i forslag til ny forskrift)

6.1.2 Kommunens kommentarer av departementenes vurderinger

Det er bra at det settes grenser for tilførsel av fosfor gjennom avløpsslam også ut fra jordprøveresultat for fosfor.

Kommunens praksis ved behandling om melding om spredning av slam kan nok avvike fra gjeldende rett. Landbruksansvarlig og kommunelege samarbeider i dag om å gi en godkjenning av slamspredning. Kommunelegen samarbeider med IKS et for helse og miljø på sine innspill. Dette er en god samarbeidsmodell.

Landbruk har savnet mulighet til å begrense mengde slam som tilføres ut fra terrengets helling mot vann, evt. Manglende drenering, jordarbeidingsmetode, vekst, osv. Vi har ikke opplevd at vi som landbruksmyndighet har hatt hjemmel til å begrense spredningen, og har slitt med dette mot de som ønsker å selge slam. Det oppleves som om det er helsemyndighet som har hatt denne hjemmelen, og de har ikke samme fokus på avrenning og forurensing som oss på jord. Et klarere mandat for det enkelte fagområdets vurdering, og mulighet til å gjøre jord og vannfaglig begrunna endringer med hjemmel er sterkt ønskelig.

Bruk av gjødselvarer med tungmetallinnhold

Kapittel 7 Krav til gjødslingsplan og journal med dokumentasjon

I forskriftsforslaget henviser vi til kapittel 6. Krav til plan og dokumentasjon

Paragrafene i forslag til ny forskrift som tar for seg dette er §§ 26, 27 og 29.

7.1 Krav til gjødslingsplan (§ 26 i forslag til ny forskrift)

7.1.1 Gjeldende rett

Forskrift 1. juli 1999 nr. 791 om gjødslingsplanlegging pålegger foretak som disponerer jordbruksareal med planteproduksjon og som har rett til produksjonstilskudd å utarbeide en gjødslingsplan. Hensikten med å utarbeide en gjødslingsplan er å sikre at næringsforsyningen er tilpasset plantenes behov samt sikre en miljøvennlig drift. Planen skal omfatte bruk av både mineralgjødsel og organiske gjødselvarer. Bruk av gjødselvarer på annet areal enn jordbruksareal er ikke omfattet av forskriften. Brudd på forskriften medfører avkorting i foretakets produksjonstilskudd. Det er etter gjeldende regelverk ikke krav om gjødseljournal, med unntak av journalplikt ved bruk av slam.

7.1.2 Kommunens kommentar

Fra tidligere klagesaker hos Statsforvalteren vedrørende godkjenning av gjødslingsplaner, mener vi det er noen hull i dagens forskrift om gjødslingsplanlegging.

Det er spesifikke krav til en del faktorer som en gjødslingsplan skal inneholde, men for mineralgjødsel er det ikke nødvendigvis forskriftskrav at du skal velge «riktig» gjødseltype og mengde. For husdyrgjødsel har gjødselvarerforskriften krav om at den skal brukes i henhold til gjødslingsplanen. Vi mener derfor at det er et hull i dagens gjødslingsplanleggingsforskrift da det ikke er krav til en sammenheng mellom kultur, avlingsnivå, jordanalyser-resultater og valgt gjødslingstype og mengde.

Dette hullet i dagens forskrift er heller ikke omtalt i høringsnotatet fra departementene. Etter vårt skjønn vil den viktigste skjerpinga i forhold til praktisk gjødsling på gardsbrukene være at det blir skjerpet krav til sammenhengen mellom faktorene som en gjødslingsplan skal inneholde, samt at planen må følges ved praktisk utførelse. Vi ønsker derfor at dette tas inn i ny forskrift.

Når det gjelder krav b) § 26 om at jordprøver ikke skal være eldre enn 4 år, er vi usikre på om dette bør være et absolutt krav. I noen tilfeller kan eksisterende krav til 8 år synes lenge. Men dyrkes det intensive kulturer er praksis at det tas jordprøver oftere enn kravet. Dette er det muligheter for uten at kravet skjerpes. Skal kravet skjerpes mener vi at et krav på 6 år kan være fornuftig tatt kostnadene i betraktning i forhold til nytteverdien.

7.1.3 Kommunens forslag til ny § 26 Krav til gjødslingsplan

Den som disponerer og gjødsler mer enn 25 dekar per år skal før hver vekstsesong utarbeide en gjødslingsplan. Planen skal inneholde en kartskisse som viser arealinndelingen, og følgende opplysninger skal oppgis for hvert enkelt areal:

- a) utstrekning i dekar,
- b) jordprøver i tråd med § 29 som ikke er eldre enn fire seks år,

- c) forgrøde,
- d) årets vekster,
- e) forventet avlingsnivå per dekar,
- f) årets gjødslingsbehov for nitrogen og fosfor per dekar, med basis i bokstav b-e,
- g) type gjødselfare som forventes brukt, og
- h) planlagt tilførsel av fosfor- og nitrogenmengde per dekar oppgitt i kg.

Gjødslingsplanen skal gi en beskrivelse av hvordan et eventuelt overskudd av organisk gjødsel skal håndteres.

Det må være en sammenheng mellom b-e og g-h. Det kan ikke velges en vilkårlig gjødselfare, men en type som er i tråd med beregnet gjødslingsbehov med hensyn til nitrogen og fosfor.

Opplysninger etter første ledd skal oppbevares, og skal kunne legges frem for kontroll i minst fem år etter utløpet av det kalenderåret gjødslingsplanen gjelder for.

Det savnes den bestemmelsen i gjeldende forskrift om gjødslingsplanlegging § 3 pkt. 1. om muligheten til å søke om godkjenning fra kommunen av flerårig gjødslingsplan. For en del foretak som driver med ensidig produksjon av korn eller gras på de samme arealene over flere år, er det veldig aktuelt og økonomisk og tidsmessig besparende å kunne få godkjent en flerårig plan. Vi ber om at denne muligheten tas inn i ny forskrift.

7.2 Krav til journal med dokumentasjon på mottak, bortskaffelse og bruk av gjødsel (§ 27 i forslag til ny forskrift)

7.2.1 Gjeldene rett

Det er etter gjeldende regelverk ingen krav til journal med dokumentasjon over faktisk bruk av gjødsel utover bruk av slam. Gjeldende forskrift om gjødslingsplanlegging innehar imidlertid krav om at gjødslingsplanen skal justeres etter de faktiske vekstforholdene.

7.2.2 Kommunens kommentar

Krav til å dokumentere type og mengde gjødsel og innholdet av mengden totalfosfor, dato for mottakelsen og fra hvem gjødselen kommer fra er satt til gjødsling som totalt omfatter mer enn 75 kg fosfor pr. år, enten som bortskaffelse eller mottak. Alle som bruker gjødsel skal føre gjødslingsjournal. 75 kg fosfor tilsvarer en gjødselfare på 150 tonn for blautgjødsel storfe, 62 tonn fastgjødsel storfe (ca 15 ammekuer i 8 mnd).

Kravet i § 27 femte ledd er at de som bortskaffer mer enn 75 kg totalt fosfor, skal føre dette i et offentlig register. Dette mener vi virker urealistisk å få til i praksis. Dette forutsetter et offentlig utviklet register som må være meget lett å bruke for gardbrukerne. Erfaringer fra tidligere registre/portaler fra det offentlige, som brukerne skal forholde seg til, viser at systemer med lav nok brukerterskel og som bruker et språk som brukerne forstår, ikke er lett å lage.

7.2.3 Forslag til ny § 27 Krav til journal med dokumentasjon på mottak, bortskaffelse og bruk av gjødsel

Den som tar imot gjødsel med mer enn 75 kg fosfor det enkelte år for lagring eller bruk regulert av denne forskrift, skal dokumentere type og mengde gjødsel og innholdet av mengden totalfosfor, dato for mottakelsen og fra hvem gjødselen kommer. Den som tar imot avløpsslam må i tillegg dokumentere innhold av plantetilgjengelig fosfor.

Den som bortskaffer organisk gjødsel med mer enn 75 kg fosfor det enkelte år til andre, skal dokumentere type og mengde organisk gjødsel, mengde totalfosfor dette tilsvarer, dato for leveransen og til hvem gjødselen er levert.

Alle som bruker gjødsel skal føre gjødseljournal som gir oversikt over hvilken type gjødsel det er gjødslet med, på hvilket areal, på hvilket tidspunkt og i hvilke mengder totalt og som totalfosfor og totalnitrogen.

Opplysninger som kreves etter denne paragrafen skal oppbevares og kunne legges frem for kontroll senest 1. november det året gjødseljournalen gjelder for, og skal oppbevares i minst fem år etter utløpet av det året journalen gjelder for.

~~Opplysninger etter annet ledd skal innrapporteres digitalt i offentlig register.~~

7.3 Krav til uttak og analyse av jordprøver (§ 29 i forslag til ny forskrift)

7.3.1 Gjeldene rett

I dagens Forskrift om gjødslingsplanleggingen § 3 punkt 3 går det fram at «Representative jordprøver skal i hovedsak tas hvert 4. – 8. år, og det skal minimum rekvireres analyser for pH, fosfor, kalium, glødetap eller gis skjønnsmessig vurdering av moldinnhold. Jordprøvene skal analyseres ved et laboratorium som deltar i og har bestått ringtest for jordanalyser. For jordleie skal det foreligge jordprøver senest 2. året i leieavtalen, ev. 2. året på rad med ett års leiekontrakt.»

Det er ikke stilt krav til hvem som tar jordprøvene.

7.3.2 Kommunens kommentar

Høringsnotatet beskriver at praksisen med at gardbrukerne selv kan ta ut jordprøvene ikke er holdbar. Dette er direkte provoserende og målbærer en holdning til gardbrukerne som om de har lav kompetanse på det jordfaglige. (og det antydes også at alle jordbrukere er skurker, som vil ta jordprøve der de vet det er minst fosfor å finne.) Gardbrukeren er den som har best lokalkunnskap om sin jord og sine vekstforhold, og som dermed har best kunnskap til å ta ut representative jordprøver for sine arealer, og sin produksjon.

Dette forholdet må sees i sammenheng med krav til hvor mange prøver som skal tas ut pr. skifte. Her gjør høringsnotatet noen antakelser om at det vanlige er 1-2 prøver pr. skifte. Dette er totalt uinteressant. Det er jordas beskaffenhet som må styre dette sammen med aktuell skifteinndeling. Derfor er skiftetestørrelsen uinteressant. Med mindre det skal tas så tett med jordprøver at dette kan danne utgangspunkt for et «presisjonsjordbruk» mener vi at gardbrukeren er fullt kompetent til å kunne ta ut representative jordprøver. Skal det tas ut jordprøver som grunnlag for

«presisjonslandbruk» stiller vi et stort spørsmålstegn ved en kost-nytte-vurdering, da det er relativt få som har investert i utstyr til å nyttiggjøre seg disse opplysningene.

Konsulentkravet i ledd 2 må fjernes.

Når det gjelder innrapportering til offentlig register synes også dette urealistisk og samfunnsmessig kostbart, da dette er register som må etableres og vedlikeholdes. Det er også uklart hva nytten av dette er utover det vi allerede har gjennom NIBIOs jordmonnskartlegging.

Vi mener derfor at 3. ledd også må strykes.

7.3.3 Forslag til ny § 29 Uttak og analyse av jordprøver

Jordprøver påkrevd etter denne forskrift skal være representative med hensyn til jordvariasjon, størrelse og formen på arealet.

Uttak av jordprøver skal utføres av en kvalifisert og uavhengig konsulent i henhold til faglig anerkjente metoder. Prøvepunktene skal koordinatfestes. Prøvene skal analyseres av et akkreditert laboratorium, og skal slå fast jordart, pH, fosforinnhold totalt målt med P-AL-metoden og moldinnhold.

Resultater fra jordprøvene skal innrapporteres av jordbruksforetaket digitalt til offentlig register hvert fjerde år.

Forskriften legger opp til at alle skal ha faghjelp til å ta jordprøver, alle skal dokumentere og legge sine jordprøver inn i register, alle skal føre journal på hva de har gjødslet med. Det mangler, som vanlig, praktisk sans og en respektfull og fornuftig tilnærming til bønder som næringsdrivende med et helvete av regelverk å forholde seg til. Men altså ikke et ord om hva selve gjødselplanen som verktøy skal inneholde? Skitt inn i planen, og skitt ut....

§ 26 - Hva med å endre gjødselplanen til å bli et individuelt verktøy, innfør regler for hva planen skal inneholde, hvordan den skal se ut, brukes, og gjøre den lett å kontrollere:

Legg litt godt arbeid ned i regler for en overordna gjødselplan som kan vare i flere år, og som har en generell del som lager en plan for å løse den enkelte produsents langsiktige utfordringer.

F.eks. sier noe om hvor **mye gjødsel man nå har til overs**, foreslå hvordan man kan gå fram for å gjøre noe med dette: søke samarbeid med kornbønder som trenger husdyrgjødsel, bygge større gjødsellager, trappe ned på dyretallet, øke leiejord, nydyrke, osv,

De som har kort vekstsesong kan i den generelle delen få tips til hvordan de skal løse dette problemet, når de ikke lenger har lov å spre på høsten, pløye på høsten osv.

Den som må dekke til gjødsellageret sitt må få tips til hvordan dette skal skje, de som vil motta slam får veiledning på hvordan dette skal foregå osv.

Ut fra dette kan man lage en gjødselplan som blir et PRAKTISK OG VEILEDENDE verktøy for å legge om gjødslinga, og ta flere hensyn samla i et plandokument. (hvis dette er nødvendig.)

Det er i dette gjødselplanverktøyet man kan vurdere å sette krav til jordprøvetaking med fire års intervaller, utført av andre enn bonden selv, som tiltak - hvis man mistenker at planen ikke blir overholdt. Ellers bør jordprøvetaking sees i sammenheng med driftsform, og tas med 0 – 8 års mellomrom etter behov.

Her bør også dyrehold utomhus, silo/rundball-lagring og bakkelagring dokumenteres.

Det er i dette verktøyet man har lagt inn en oppfølgingsjournal som skal fylles ut med når og hvor mye man gjødsler. Her skal også det man mottar og avgir av husdyrgjødsel legges inn. Planen skal også omfatte beiter, og her skal godkjenning av beite som spredeareal ligge lagret. Miljøkrav bør også ligge inne i en slik plan. Det bør også fremgå tydelig hvem som har myndighet til å

kontrollere gjødselplanen din, og hva slags konsekvenser det vil få å bryte planen med overlegg. (hjemmel med bøter f.eks. Dette bør være reaksjoner som skal være greie, og enkle å vedta, avkorte i PT eller lignende)

Det er nok nå, bønder trenger gode, praktiske og enkle verktøy, ikke enda mer uforståelige regler som er utferdiget av en gjeng som ikke ser den store sammenhengen, og som tror de skal redde verden med §§ og koordinatfesta jordprøver i NIBIOs klamme forskerhender. Forstå at regelverket retter seg mot mennesker som jobber med dyr i en pressa økonomi, der tid er den knappeste faktoren.

Regelverket må utformes på en måte som tar hensyn til matsikkerhet, matberedskap ved at de som produserer maten skal bli behandla som næringsdrivende på linje med andre i dette landet. Den nye gjødselsforskrifta skal ikke behøve å være det som velta lasset for norsk landbruk.

Kapittel 9 Forvaltning av forskriften

Kort oppsummert: Dette blir veldig mye mer arbeid!

Vi forventes å drive med mer tilsyn og kontroll.

Veiledning til bonde skal lages. Det bør også kommunen få! Særlig i forhold til når de ulike lovene skal vurderes - Forurensningslov, folkehelselov, jordlov og matlov – når det er brudd på gjødselbrukforskriften.

Når er det en landbrukssak, når er det klimasak, når er det forurensningssak – kommunene har gjerne ulike avdelinger for disse ulike sakene.

Eget sentralt register for alle dispensasjoner

Vi må ta juridisk eksamen for å forstå hva de faktisk mener, og for å skjønne når vi skal bruke hvilken lov eller hvilket hensyn vi kontrollerer for.

I tillegg skal statsforvalteren inn å kanskje kludre det til ytterligere, og lage enda en forskrift for tilpassning. N/K vurderingen av en slik ekstravurdering er ikke et positivt tall. ACS

Kapittel 11 Økonomiske og administrative konsekvenser

Utbrodere N/K av de kommentarene kommunen har lagt til i kapitlene over, se oppsummering.

Nytte/Kostnadvurdering (N/K) sett fra kommunal landbruksforvaltning

Krav til oppsamling og lagring

Krav til tørr lagring av fjørfegjødsel

Dekke over lager for svinegjødsel

Kortere spredefrist

Nye krav til tillatt mengde fosfor

Nullalternativet og konsekvenser av innstramming i første trinn

Statsforvalterens myndighet til å gjøre tilpasninger i egen forskrift ?????

Tilpassningene må skje **hos den enkelte bruker**, det er derfor vi har gjødselplan som verktøy i dag. Dette verktøyet må utvikles og brukes til å hjelpe bonden med å foreta nødvendige endringer i drifta. Et godt gjødselplanverktøy vil gi en nytte som kan oppveie kostnaden ved å

tilpasse seg nye krav på sikt. En dårlig forskrift, som skal "reddes" med ytterligere forskrifter på statsforvalternivå, som det legges opp til i høringa, vil gi en stor kostnad i forhold til nytte, og i verste fall være dråpen som bidrar til enda raskere avvikling av norsk landbruk.

Godkjenning av innmarksbeite som spredeareal for enhver type gjødsel.

Øvrige konsekvenser for gjødsel- og arealbruk

Å pålegge alle som driver jord at det skal komme en utenforstående og ta jordprøver, med begrunnelse en eller annen på NIBIO vil ha et forskesgrunnlag er inngripende i den enkelte næringsdrivendes råderett. Den som kjenner jorda si, og driftsresultatene sine vil ha best forutsetninger for å ta jordprøver som er gode nok til formålet. Jordprøver tas ikke med hensikt å føre NIBIO med forskningsmateriale, jordprøver tas med hensikt å legge opp drifta på en god måte, med kostnadseffektiv effekt. N/K en bonde vil ikke ha noen nytte av at en konsulent skal komme å ta jordprøver i hans sted. Dette vil medføre stor kostnad, og antagelig vil man ikke få utført jordprøvetaking, da det mangler konsulenter. Ingen nytte til stor kostnad.

Hva er hensikten??

Forslaget til forskrift er svært detaljert og omfattende med tanke på at både næringa skal oppfylle kravene og klare og dokumentere kravene, samt at forvaltningen får en formidabel jobb med å kontrollere at kravene blir etterlevd. Dette vil gi en stor kostnadsøkning både for næringa og for forvaltningen. Ved å gjøre noen innskjerpelser i forhold til eksisterende krav og gjøre disse så gode at det går an å forvalte dem, ville vi oppnådd en stor forbedring med bruk av atskillig mindre ressurser.

Konsekvenser for mineralgjødsel

Konsekvenser for gjødsling av innmarksbeite

Godkjenning av innmarksbeite for spredning av mineralgjødsel - hva er hensikten?

Konsekvenser for avsetning av annen fosforholdig organisk gjødsel

Ytterligere virkemidler kan være påkrevd for vellykket gjennomføring